

А. М. Павленко

Варшавський договір

ВАРШАВСЬКИЙ ДОГОВІР – угода про дружбу, співробітництво і взаємну допомогу, укладена 14 травня 1955 у Варшаві Албанією, Болгарією, Німецькою Демократичною Республікою, Польщею, Румунією, СРСР, Угорщиною та Чехословаччиною. Вступив у дію 5 червня 1955. Був укладений на 20 років із автоматичним продовженням на наступні 10 років для тих країн, які його не розірвуть за рік до закінчення цього терміну. 1975 термін дії пролонговано на 10 років, у 1985 – ще на 20 років, з наступним продовженням на 10 років.

Основу Варшавського договору склав військово-політичний союз соціалістичних країн Європи – Організація Варшавського договору, створена на протигагу [НАТО](#). Албанія від 1962 не працювала у Варшавському договорі, а 1968, протестуючи проти окупації Чехословаччини, офіційно вийшла з нього. Вищий орган – Політичний консультативний комітет – знаходився у Москві. Органами Політичного консультативного комітету були Комітет міністрів закордонних справ, Об'єднаний секретаріат, Комітет міністрів оборони та Об'єднане командування.

Країни Організації Варшавського договору брали зобов'язання утримуватися від силових методів вирішення суперечок у міжнародних відносинах, консультуватися між собою з усіх важливих питань, надавати допомогу у разі воєнного нападу на одну або кілька країн-учасниць. Найважливіші принципи, що були декларовані як основа взаємовідносин між державами, – рівність усіх країн, невтручання у внутрішні справи одна одної, тісне всебічне співробітництво, взаємна повага незалежності та суверенітету, гармонійне сполучення національних та міжнародних інтересів.

Однак ці принципи грубо порушувались з боку Союзу Радянських Соціалістичних Республік, який використовував Організацію Варшавського договору як знаряддя власної політики, зокрема з допомогою військових підрозділів країн-учасниць Організації Варшавського договору були придушені демократичні рухи в Угорщині (1956) та Чехословаччині (1968).

Зростання антитоталітарних і незалежницьких настроїв серед населення країн-учасниць Організації Варшавського договору, вимоги проведення самостійної політики і демократичних реформ призвели до того, що у лютому 1990 були скасовані військові

органи Організації Варшавського договору, а 1 липня 1991 у Празі Болгарія, Угорщина, Румунія, СРСР і Чехословаччина підписали протокол про припинення дії Варшавського договору. НДР вийшла з Організації Варшавського договору у 1990 році, після об'єднання з ФРН. Скасування Варшавського договору стало фактично закінченням «холодної війни» – військово-політичного протистояння Організації Варшавського договору і НАТО, яке тривало близько 40 років, і поштовхом до зміни зовнішньополітичних орієнтирів країн Східної Європи.

Рекомендована література

1. Организация Варшавского Договора (1955–1985): Док. и мат. Москва, 1986;
2. Варшавский Договор: История и современность. Москва, 1990;
3. Иванов Р. Ф. Крушение Организации Варшавского Договора и Советского Союза: Американская версия // Новая и новейшая история. 2000. № 1.

Бібліографічний опис:

Варшавський договір / А. М. Павленко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-33231>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).